

Tekst 2

Trine Ross: ”Naturen er tilbage i kunsten, men på en helt ny måde”

Essay, Politiken, 31. august 2017

Naturen er tilbage i kunsten, men på en helt ny måde

Videnskaben har bud efter kunsten, når store problemstillinger som det antropocæne skal forklares. Spørgsmålet er dog, om kunstnerne overhovedet skal blande sig i vores forhold til naturen. Skal de det, er det altafgørende, at kunsten forbliver fri.

ESSAY

TRINE ROSS

1 Denne sommer skød naturen frem så mange steder i udstillingslandskabet, at det snart kunne konstateres, at her er tale om en tendens.

Størst opmærksomhed vakte ARoS' udstilling 'The Garden', hvor Katarina Grosses bemaling af græs, buske og træer afstedkom et ramaskrig, men man kan også opleve 'Planter i bevægelse' på Rønnebæksholm, Arken præsenterer 'Natur/retur', og på Vejen Kunstmuseum har den aktuelle udstilling titlen 'Flower Power'.

Nu kan man selvfølgelig indvende, at naturen altid har været et motiv i kunsten. Helt tilbage fra hulemalerierne har mennesker gengivet deres nærmeste omgivelser, og derfor har blomster, dyr og landskaber gennem årtusinder været at finde i kunsten.

Motivernes betydning har til gengæld løbende ændret sig, for i kunstens historie findes alle former for tilgange til naturen: fra det rent registrerende til det ude-

lukkende ornamentale, fra hemmelige blomstersprog til åbenlyse symboler, fra dyrkelse af det idyliske til den kunst, der opsøger naturen dér, hvor den er vildest og mest voldsom.

35 Sjældent er naturen bare natur. I stedet læser vi, med rette, kunstnerens intentioner ind i værkerne, som når et guldaldermaleri ikke udelukkende er en skildring af en dansk bøgeskov, men samtidig også fungerer som et indlæg i opbyggelsen af en dansk nationalfølelse, der i første halvdel af 1800-tallet havde lidt knæk på 45 knæk.

Naturen forsvandt som motiv

Måske var det netop guldaldermalernes stålsatte program, der gjorde, at naturen næsten forsvandt som motiv i det 20. århundrede. Helt væk var det selvfølgelig ikke, men navnlig efter Anden Verdenskrig kom naturen som motiv til at repræsentere en noget forældet kunstnerisk tilgang, som avantgarden holdt sig langt fra.

NATURLIGT. Janet Laurence bidrager til 'Planter i bevægelse' på Rønnebæksholm med et hospital for syge planter, der trækker på både smilebånd og barndoms minder. Udstillingen kan ses frem til 24. sept. Foto: David Stjernholm

Så hvorfor er naturen tilbage i kunsten? Og hvad er det, kunstnerne nu vil fortælle os? For en dels vedkommende handler det i dag om klodens aktuelle tilstand. Allerede i år 2000 foreslog atmosfærekemiker og nobelprismodtager Paul J. Crutzen, at vores nuværende geologiske periode skulle skifte betegnelse.

Officielt betegnes vores tid som 'holocæn', hvilket betyder den helt nye tid, og denne periode tager sin begyndelse efter sidste istid for omkring 11.500 år siden. Men Crutzen mener, at vi i stedet fra år 1800 er trådt ind i en tidsalder, der bør betegnes 'antropocæn', menneskets nye tid, hvor vi forandrer verden omkring os aktivt og permanent, på linje med andre naturkræfter.

80 Og han står langt fra alene med det synspunkt, heller ikke i Danmark, hvor Aarhus Universitet i 2013 oprettede forskningsenheden Aura – Aarhus University Research on the Anthropocene. Her foregår et tværfagligt samarbejde mellem antropologer og det, der hedder Institut for Bioscience. Men hvad der er vigtigere i denne sammenhæng er, at Aura også inddrager kunsten.

Oplysende og legende

Professor i antropologi og et af de centrale medlemmer af Aura, Nils Bubandt, har således været med til at udvikle Arkens aktuelle udstilling 'Natur/retur' med værker af Nanna Debois Buhl og Tue Greenfort. Sidstnævnte har i øvrigt som en af få danske kunstnere markeret sig på den internationale kunstscene med værker, der tematiserer det antropocæne. Men Aura har også kunsthistorikeren Line Marie Thorsen fast tilknyttet, mens hun skriver en ph.d.-afhandling om samtidskunstens behandling af det antropocæne. Thorsen er desuden kurator på Rønnebæksholms udstilling 'Planter i bevægelse', hvor kunstnernes tilgang til tematikken spænder fra det oplysende til det legende.

Line Marie Thorsen er i sagens natur usædvanligt velorienteret om de problemstillinger, der ivrigt diskuteres, når det drejer sig om det antropocæne, for hvad er det for en natur, vi bebor? Hvem har ret til at definere, og få adgang til, naturen?

Det kan lyde ligetil, men der er stor forskel på, om naturen betyder en dansk bøgeskov eller Amazonas' regnskov. Både for dem, der lever de respektive steder, og for hvilken synsvinkel man derfor anlægger på naturen. Her kommer kunsten ind i billedet, idet den kan være med til at synliggøre, og bearbejde, vores natursyn.

Thorsen taler desuden om kunst, der produktivt afrofantiserer naturen, forstået på den måde, at naturen, set med antropocæne briller, ikke kan reduceres til en smuk kulisse, men skal

forstås i sin bredeste betydning.

140 Og netop den brede betydning af naturen, klodens overordnede tilstand og de voldsomme sår, vi fortsætter med at tilføre den, er alt andet end betryggende.

145 Igen er kunsten, stadig ifølge Thorsen, en løsningsmodel. Ikke for klimakatastroferne i sig selv, trods alt, men for vores forståelse af dem. Hun fortæller, at en lang række kunstnere de senere år har valgt at sætte fokus på delområder af naturen, oftest på det helt nære, sådan som man da også ser det på Rønnebæksholm, hvor japanske Yukiko Iwantani skaber smukke, små skulpturer af ukrudt, der vokser lige uden for vinduerne.

Den nære, velkendte og måske (derfor) oversete natur kan således være et instrument, der åbner vores øjne for det større, antropocæne billede, som det ellers godt kan være vanskeligt at overskue. Og kunsten er det værktøj, den mediator, om man vil, der skal til, for at vi kan indoptage og gennemtænke problemstillingen.

Det overraskende er, i alle tilfælde for mig, at videnskaben aktivt efterspørger kunsten til at udfylde netop denne rolle som kommunikationskanal til den bredere befolkning. Men det gør den, i alle tilfælde i de kredse, der arbejder med det antropocæne.

Poesi i videnskaben

En af udstillerne på Rønnebæksholm, australske Janet Laurence, var således i sommer del af en international konference i Berlin, hvor overskriften var 'Art/Nature' og målet at »skabe rum for poesi i videnskaben«.

185 Det er på flere punkter nye takter, der i den grad ville have glædet Cobra-kunstnerne, som under Anden Verdenskrig drømte om en fremtid, hvor kunsten var i aktivt samspil med videnskaben.

Selvfølgelig er det ikke uproblematisk, at kunsten opfattes som bindeled mellem videnskab og befolkning. Faren er, at kunsten derved bliver spændt for en videnskabens vogn og reduceres til ren og skær illustration af

“ Det overraskende er, i alle tilfælde for mig, at videnskaben aktivt efterspørger kunsten til at udfylde netop denne rolle som kommunikationskanal til den bredere befolkning. Men det gør den, i alle tilfælde i de kredse, der arbejder med det antropocæne

diverse problemstillinger. Ligesom der kan ske grufulde fejlfortolkninger, sådan som man så det i Aarhus, hvor Katarina Grosses værk ganske vist rejste en diskussion om forurening, der var værket tema, men i den helt forkerte retning. Her kom det nære, bema-lingen af Mindeparken, fuldstændig til at overskygge det store spørgsmål om global forurening, som det var Grosses intention at stille.

Så skal kunstnerne overhovedet blande sig i vores forhold til naturen? Selvfølgelig skal de det. Men de behøver ikke at gøre det. Det er nemlig af fundamental betydning, at kunsten forbliver fri. Fri for krav om helbredende effekt og om at skabe politisk indsigt eller andre dagsordener, der kunne komme på tale. Dermed ikke være sagt, at kunst ikke kan være helbredende og politisk, for det kan den sagtens. Men den behøver ikke være det.

225 I min optik er det dog glædeligt, at kunsten nu får lov til at indtage og afprøve nye roller, mens grænserne mellem kunst og videnskab udviskes bare en smule. Det antropocæne er over os, og vi har brug for al den hjælp, vi kan få. Også fra kunsten.

trine.ross@pol.dk

SERIE

Kunsten og tendenserne

I forbindelse med ugens store kunstbegivenheder, især kunstmesserne Chart på Charlottenborg og Code Art Fair i Bella Center, giver Politikens kunstkritikere hver sit bud på vigtige tendenser i samtidskunsten. Første essay blev bragt lørdag 26. aug. Dette er den anden artikel.